

1711 12/296 6/2 pignori data

Sammelbet!

D 1307

2

41.
DISSERTATIO PHILOSOPHICA
DE
NECESSITATE
ET
EFFICACIA PRECVM,

Q V A M
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
D O M I N O
GVILIELMO HENRICO

DVCE SAXONIAE, IVLIACI, CLIVIAE, MONTIVM,
ANGARIAE WESPHALIAEQVE ETC. ETC.
INCLVTI ORDINIS PHILOSOPHICI
INDVLTV
IN ACADEMIA IENENSI
PRO LOCO

IN EODEM ORDINE
MORE CONSVEVO
OBTINENDO

PVBlico ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTET
P R A E S E S

M. GOTTLIEB STOLLE

LIGNICENSIS SILESIVS
VOCATVS DIRECTOR GYMNASII HILDBVRGHVSANI
RESPONDENTE

Gottlieb Wilhelm Stolle
VRATISL. SILES.

ADD. NOVEMBR. AN. 1766 XIII.

I E N A E,
LITERIS MVLLERIANIS.

DISSERTATIO PHILOSOPHICA

NECESSITATE

HEILIGAE TRINITATIS

PROF. MAG. THEOD. WILHELM. HENRICO

DE THEOLOG. FACULT. MONTANAE

WILHELM. HENRICO

DE THEOLOG. FACULT. MONTANAE

IN ACADEMIA TRINITATENSIS

M. GOTTFR. WILHELM. HENRICO

DE THEOLOG. FACULT. MONTANAE

1784

PRÆFAMEN.

*D*issertatio ante triennium habita de virtute precibus impetranda historica magis fuit, quam dogmatica: quamvis enim §. I. ostensum sit: Virtutem a Deo utique petendam esse, obiter tamen hoc factum est, cum totius dissertationis scopus is fuerit, ut monstraretur non, de fuisse ipsos inter gentiles, qui virtutem a numine impetrandam esse agnoverunt. In presenti itaque disputatione & necessitatem & efficaciam precum philosophicis rationibus stabilire, eamque ab objectionibus quorundam philosophorum vindicare conabimur, quod ut feliciter fiat, Deum non minus naturalis ac revelate veritatis auctorem sincera mente precamur atque rogamus.

A 2

CAP. I.

35 (4) 50
CAP. I.

DE

Necessitate & efficacia Precum.

I.

Preces vocamus desiderium boni ad Deum directum: necessarias eas esse dicimus, quod sine iisdem nemo vere beatus fieri possit: efficaces autem, quia Deus nihil præcipit frustra.

II.

Preces desiderium esse dicimus, loquimur enim de veris precibus, non de fictis, quæ mera verba crepant. De his notissimum est proverbium:

Dum cor non orat, nequicquam lingua laborat.

Quo maius itaque in precante desiderium apprehenditur, eo veriores ejus preces putamus. Verba quidem ab oratione nec abesse jubemus, neque tamen eadem absolute necessaria censemus.

III.

Loquimur autem hic de precibus dictamini

ni rectæ rationis convenientibus; huic itaque cum desiderium ejus quod impossibile est, contrarietur, non possunt non preces veræ & rationales verum & possibile bonum desiderare, quale est virtus & felicitas humana.

Impossibile) utitur hoc vocabulo in latissima significatione, ita ut etiam ea huc referamus, quæ cum doctrina virtutis consistere nequeunt. Spectat huc illud juris Consulti: *Quæ facta lædunt pietatem, existimationem, verecundiam nostram, & (ut generaliter dixerim) contra bonos mores fiunt: nec facere nos posse credendum est. vid. Papinianus l. 15. π. de conditionibus institution.*

IV.

Sunt igitur preces desiderium boni sed directum ad Deum, talem nempe, qualem ratio agnoscere valet: agnoscit autem Deum, qui omnia creavit & sapientissime conservat, quique omnipotens, summe bonus & sapiens est, sicuti Religionis naturalis scriptores luculenter ac uberrime jam dudum docuere. Ad quemnam autem alium dirigendæ sunt preces, quam ad eum, qui hominem beatum reddere & potest, & vult? Certe de alio adiutore, ad quem homo tuto confugere & ab eo salutem sperare posset, rationi non constat.

V.

Preces necessarias esse affirmavimus, quod iis absque nemo vere beatus existat. Homines enim quoscunque in statu suo naturali si consideramus, miseros esse vel exinde edocemur, quia omnes felicitatem anhelant & quærunt: non autem quærerent aut desiderarent, si ejus jam composites essent. Omne enim desiderium ad absentia tendit: presentibus bonis quæsitis, modo vera sunt, restinguitur & acquiescit. Ex hac tamen miseriæ agnitione nondum sequitur necessitas precum; non enim sequitur, qui tranquillitate animi caret, eum oportet ut hanc a Deo desideret. Nam qui suis viribus rem, cujus indiget, acquirere potest, ut aliena ad eam obtinendam quærat auxilia opus non habet: imo si nihil ominis quærît, ignaviæ reus fit admodum supinæ, peccatque contra dictamen rectæ rationis.

VI.

Precum igitur necessitas in eo solum modo fundatur, quod homo affectuum pravorum mancipium viribus ad libertatem recuperandam destituitur, id quod & experientia & sana comprobatur philosophia. Si enim tanta potentia qui-
libet

libet mortalium gauderet, ut in ipsius potestate
esset absolute vel bene vel male agere, major
procul dubio existeret sapientum copia quam
stultorum, quorum fere omnia plena sunt. Ple-
rique enim hominum fatentur eam vivendam es-
se vitam, quæ & ambitionis, & voluptatis male
sanæ & avaritiæ expers sit, quam tamen non vi-
vunt: viverent autem, nisi voluntas ipsorum
majori pondere ad vitia inclinaret, quam ad vi-
tutes.

Sapientum i. e. eorum, qui ex præscripto rationis vi-
vunt, veraque felicitate fruuntur.

VII.

Enimvero cum eadem experientia ratioque
hominibus & facultatem cognoscendi miseriam
suam & desiderium boni, quo destituuntur, in-
esse doceat, facile inde cognoscitur, nos qui hoc
fatemur, neque machinam ex homine conficere,
quæ nescio a quo fato moveatur, neque tamen
eidem chimæricam tribuere libertatem quam in-
differentiæ vocant, quamque ab erroneis Gen-
tilium Scholis acceptam defendere quibusdam
Christianis placuit philosophis.

Inesse eos solum modo excipio, quorum contumax
malitia aut in malo perseverantia omnis boni
igniculos suffocavit,

Do-

Doceret) si hoc ratio non doceret, sequeretur, omnes
miseriæ suæ immori oportere, quod cum Dei bo-
nitate manifeste pugnat.

Neque machinam) ut sententia nostra de homine non
libero & tamen facultate agnoscendi miseriam
suam desiderioque boni prædito recte intelliga-
tur, comparabimus hominem quoad statum in-
ternum cum homine carceri mancipato & vincu-
lis quoad manus & pedes constricto, quem li-
berum nemo pronuntiabit. Superest tamen ipsi
facultas captivitatem suam ejusque miseriam sen-
tiendi, emergendique inde desiderium verbis &
clamoribus testandi.

VIII.

Ex necessitate precum fluit simul efficacia
earum. Cum enim ratio preces ad obtinen-
dam virtutem animique tranquillitatem necessarias
dictitat, necesse est, eas ita esse comparatas, ut
finem iis optatum certo consequi possimus. Si-
quidem ratio nihil aliud est, quam dictamen Dei
homini insitum; Deus autem uti nihil facit, ita
nihil dictitat frustra: preces autem omnino forent
frustraneæ, nisi efficaces essent ad id obtinendum,
ad quod tanquam media a ratione requiruntur.

IX.

Oportet tamen ut sint conjunctæ cum fidu-
cia & humilitate. Cui non confido, de eo con-
que-

queri jure non possum, si auxilio suo me destituat. Non tamen potest non cum fiducia preces fundere, qui de Dei potentia & bonitate vere persuasus est. Imo si accurate naturam precum examinamus, nemo serio eum rogat, a quo se accepturum esse id, quod rogat, dubitat aut desperat.

X.

Non tamen omnibus, qui preces fundere solent, ea inest humilitas, quam hic requirimus. Ad hanc autem requiritur, ut orans agnoscat Deum esse ens independens, se autem plane ab ipsius nutu dependere: sic enim non audebit modum tempusque Deo præscribere, imprimis cum perpenderit, eum infinite summeque sapientem esse, qui quæ bona sunt homini melius scit, quam homines sapientissimi, etsi omnium horum sapientia conjunctim spectetur. Cui vero oranti hæc inerit humilitas & acquiescentia, ejus preces aut scopum suum aliquando sortientur, aut veritas quam ratio dicitur, non amplius veritas erit.

B

CAP.

C A P. II.

DE

Objectionibus contra necessitatem & efficaciam precum, earumque confutatione.

I.

SI itaque verum est preces ad verum bonum impetrandum necessarias esse & efficaces, objectiones, quas alii adversus easdem in medium produxerunt, falso inniti fundamini necesse est. Adducamus tamen non omnes quidem, sed præcipuas, ad easque pro virili respondebimus. Prodeat ergo primum Cotta, quem contradicentem introducit Cicero de Natura Deorum lib. III. cap. 36. secundum locum Maximo Tyrio, tertium vero seu ultimum locum Atheo cuidam concedemus.

II.

Si itaque Cottam audimus, omnium mortalium nobis obstat consensus. Sed hac in re graviter eum errasse jam ostensum fuit in dissert. de virtute precibus impetranda. Vnde ad aliud
ejus-

eiusdem argumentum nos convertimus, quod Cicero hisce verbis affert: „Virtutem nemo unquam acceptam Deo retulit. Nimirum recte, „*propter virtutem enim jure laudamur, & in* „*virtute recte gloriamur. Quod non continget, si id donum a Deo, non a nobis haberemus.*

III.

Rationem hanc, ut mihi quidem videtur, partim errori de libero hominis arbitrio, partim ambitioni acceptam tulit gentilis Pontifex & philosophus: ille enim error Ethnicis aut omnibus, aut tamen pluribus communis fuit: ambitio autem sive *cupido glorie*, fatentibus ipsis, *etiam sapientibus nonisima exiit*, quamvis vere sapientes non sint, qui in virtute gloriantur. *Sufficit tamen inquis, quod propter virtutem jure laudemur.* verum quid inde? Laudari nihil aliud est, quam autor bonæ actionis dici: dicitur autem is ejusdem auctor, qui voluntarie agit. Quemadmodum igitur ille, qui facultatem bene agendi precibus impetravit, voluntarie agit, dum facultatem illam in actum deducit, ita, omnino recte ab aliis laudatur, etsi verus sapiens hanc laudem sibi non tribuat, eam ad Deum potius tanquam

omnis virtutis bonique fontem sapientissime referat, huicque soli perfectam deberi gloriam, ludentissime fateatur.

Faentibus ipfis) verba adducta sunt Taciti Histor. lib. IV. p. 466. edit. Plantin. an. 1581. 8. adde Lipfium ad h. l.

IV.

Acutiora forte sunt tela militis e castris philosophiae valde gloriosi, Maximi nempe Tyrii, quibus thesin de necessitate precum peculiari in dissertatione aggressus est. Nam etiam eas tantummodo preces videatur superfluas censere, quae circa res ceteras praeter virtutem vitaeque tranquillitatem versantur, cum in fine dissertationis expresse dicat: *Quod si e vita tollis Philosophiam fomitem ejus virum tollis ac spirantem: tollis id quod solum precari novit: Et ad objectionem, quod Socrates preces suas Dea cuidam obtulerit, inter alia respondeat, quod virtutem animi, tranquillitatem vitae, mores inculpato, plenum fiducia mortem, bona praeterea & quae libenter donare Dii solent, ab illis petierit; non obscure tamen innuit quod Socrati ejusmodi drecibus haud fuerit opus. Dicit enim: At tu, Her-*

Hercules preces Philosophi votum eorum, quæ non habet, esse existimas? Ego nihil aliud quam orationem esse puto, quam colloquium cum diis de bonis presentibus, testimoniumque virtutis. Accedit quod objectiones ejus ita sint comparatæ, ut quædam earum etiam ipsas preces, quas nos defendimus, ferire videant.

In dissertatione) scil. XXX. cui titulus est: An orandus sit Deus.

V.

Dum enim dicit, *non flecti Deum, nec humana vota perficere, nec precibus moveri, quia mutari aut pœnitentia duci Deo indignum sit. Omnino nostras quoque preces, earumque efficaciam videtur evertere. Certe necessarias esse negat, dum sequentem in modum argumentari pergit: Qui petit, aut dignus est id consequi, aut indignus. Si dignus est, consequetur, etiamsi non petat. Si indignus, non consequetur, etiamsi petat. Nec enim qui dignus est, & non precatur, ob id indignus est quod non precatur: neque qui indignus est consequi, & consequi precatur, propterea dignus est quia est precatus. Sed contra qui consequi dignus est, nec Deo molestiam ex-*

bibet, eo dignior est ut consequatur, qui vero indignus est & molestus, etiam ob id indignus est. Huc etiam spectat objectio a providentia Dei singulari desumpta: Si singula, inquit, curat Deus, ne sic quidem orandum est: id enim tale est, ac si medicamentum aliquis aut cibum a medico poscat aeger. Nam si prodest, & non petenti dabit: si nocet, ne petenti quidem. Eorum ergo quæ a providentia sunt, nec petendum nec orandum quicquam est.

Dicit) vide Maxim. Tyr. dissertation. (ex interpret.

Dan. Heinsii edit. Cantabr. 1703, 8.) p. 315.

Pergit) pag. 315, in fine & p. 317.

Si singula) pag. 319.

VI.

Vellem ut definiisset Maximus, quid sibi velit cum precibus suis, mihi enim non semper sibi constare videtur. Audiamus sequentia ejus verba. „Quodsi ad orandum accesseris Deum, „judicium intras severum & inexorabile. Nec „enim peti, quæ petenda non sunt, ullus ferat Deus, nec quæ danda non sunt, daturus est. „Inquirit atque examinat singulorum preces „austere: & ad utilitatis normam dirigit tua. „Nec aditum præbet, ut vulgo fit, in judiciis, „cu-

„cupiditatibus hominum, quamvis lamen-
 „tentur, quamvis misericordiam implorent,
 „quamvis multum pulveris capiti inspergant:
 „dicit enim Deus, si bona bono fine petis,
 „bonus ipse, accipe, siquidem es dignus. Hæc
 „si petas, nihil precibus opus est: etiam ta-
 „cendo accipies. Supra dixit: *Deum humana*
vota non perficere, quia non mutetur. Heic asse-
 rit: *Deum examinare singulorum preces austerè &*
ad utilitatis normam dirigere, audivimus etiam,
 quod putaverit, *preces Deo molestas esse, cum*
hoc in loco sine ulla molestiarum mentione Numini
severam & austeram inquisitionem precum tribu-
at, & quidem talem que nihil admittat, nisi quod
in utilitatem precantium vergat. Nec eâ satis
 cohærent, quæ §. IV. jam ex eadem Maximi
 dissertatione adduximus.

VII.

Sed mittemus hæc, ipsasque aggrediemur
 objectiones. Quod ad primam igitur pertinet,
 respondeo: Homines quidem humano more in-
 terdum de Deo loqui, eumque precando flecti
 dicere, nemo tamen, qui recte philosophatur,
 hæc eo sensu profert aut accipit, qui immutabi-
 lita-

litati numinis adversatur. Deus enim omnia ab initio ita potuit constituisse, ut hanc aut illam actionem hominis hic vel ille sequatur effectus, hæc vel illa in homine ipsa mutatio, Deo ipso interim immutabili permanente. Neque ideo, quia Deus homini virtutem desideranti auxilio adesse dicitur, ulla in Deum cadit mutatio. Quemadmodum enim solis natura, dum illuminat, dumque liquefacit alia, alia induret, non mutatur; ita etiam Deus dum precantibus virtute sua assistit, non orantes autem sibi relinquit, immutabilis permanet.

VIII.

Obiectio secunda a personæ dignitate desumpta facile declinari potest, negamus enim eum qui non precatur magis dignum esse coram Deo, ut potentiam virtutem exercendi ab ipso impetret, eo, qui tali modo, quam delineavimus, orat. Falsum enim est, orantem Numini esse molestum. Ceterum si justitiam Dei spectes, nemo dignus est, ut preces ejus exaudiat summus rerum arbiter. Cum tamen summa ipsius sit bonitas, recte creditur eam orantibus adesse magis, quam non orantibus, nemo enim alias in mun-

mundo virtutem & beatitudinem consequere-
tur, quod bonitati æque ac sapientiæ divinæ
non congruere putamus. *Maximus* eum tan-
tum modo dignum censere videtur, qui virtute
jam præditus est, quod præsupponit illam
hypothesin, qua homo a se ipso virtutem su-
mere posse statuitur, quam tanquam falsam su-
pra rejecimus atque confutavimus.

IX.

At inquis, si tanta Numinis bonitas est, ut
singula curet, ne sic quidem orandum est. nam
si prodest, & non petenti dabit. Respondeo,
nolenti non fit beneficium. Bonitatis non est,
cogere, sed offerre. Deus non solummodo
bonus, sed etiam sapiens intelligitur; si itaque
sapientiæ suæ conforme existimasset, homines
etiam nolentes virtutis præmio ornare, omnes
eadem ornatos conspiceremus, quod experienciæ
refragatur. Sufficit tamen, quod quærentibus,
hoc est orantibus adsit divina benignitas, quod
supra jam ostendimus, exemplumque Cor-
nelii in Apostolorum Actis luculenter confir-
mat.

C

X.

Qui hæc animo suo perpendit, eum instantia a Medico desumpta non remorabitur in nostram descendere sententiam. Imprimis cum alia plane relatio sit inter Deum & peccatorem, & inter Medicum & ærotum. Deus enim nullo jure homini obstrictus est: ut taceam, ne ipsum quidem Medicum ea propter quod æroto medicinam respuenti non ingesserit, injustitiæ reum fieri. Et si fieri posset, dicerem, ingentem inter medicinam & virtutem deprehendi disparitatem; medicina enim quandoque etiam ærotantem sanat invitum, & tunc vere ipsius medicina existit: virtus autem coacta nunquam virtus erit, & quidem eam ipsam ob rationem, quoniam non spontanea, sed coacta est.

Regeris fortè, hæc frustra Maximo Tyrio opponi, cum non velit hominem a Deo ad virtutem cogi, sed solum modo id agat, ut ostendat, non opus esse, ut homo precibus Numini summo negocium faciat, cum omnia bona bonus ipse Deus unicuique offerat, modo fiduciam

am afferat, verecundiamque: fiduciam quidem, quod consecuturum se credat, verecundiam autem, quod quiescat, quamvis non consequatur. Quicquid sit, non tam aliorum sententias indagare, quam objectiones, quæ nobis adversari videntur, tollere allaboro. Si itaque hæc est, quam Maximus defendit opinio, aera verberat dum preces oppugnat, verbis magis, quam rei ipsa nobis contrarius. Qui fiduciam habet sese virtutem esse consecuturum, ille agnoscit sibi eam deesse: qui hoc agnoscit, aut virtutem ad beatam vitam necessariam esse pntat, aut ea se carere posse persuasus est. Si hoc, seria de eo fiducia frustra prædicabitur: Si illud putaverit, non poterit non desiderio hujus boni tangi, idque ad Deum tanquam unicum veræ virtutis fontem dirigere. quod non est precum necessitatem evertere, sed confirmare.

Fiduciam) vid. Max. Tyr. p. m. 317.

XII.

Gravissima quibusdam videbitur, quæ ultimum locum hic occupat objectio, ut pote quæ ab experientia desumpta precum efficaciam

C 2

du-

dubiam reddere, imo evertere videtur. Fuit nempe nostra ætate Gallus quidam, cui nomen fuit Ravaillacus, homo quidem obscurus, rerum tamen mathematicarum scientissimus, qui cum a præceptoribus didicisset, nihil pro vero esse agnoscendum, quod non clare & distincte percipiatur & demonstretur, eo usque progressus est, ut claram distinctam ac accuratam quæreret de Dei essentia & existentia demonstrationem, quam cum diu frustra quæsivisset, ad Deum ipsum confugit, ab eoque per totius anni spatium assiduis precibus petiit, ut demonstrationem, quam invenire haut potuerit, ipsi revelare velit. Verum enim vero frustranea fuere hæc vota, miserque hic Gallus in dubiis suis magis confirmatus tandem nullum esse censuit, quem hætenus, ut sese ipsi patefaceret, tam diu rogaverat. Rem ipsam enarrat, prout eam accepi a viro quodam honesto, qui eandem ex ore Ravaillaci excepit.

XIII.

Ponamus, relationem hujus Athei esse verissimam, de quo tamen adhuc dubito; non

ta-

tamen opus esse cenleo, quare me detineri
 patiar, quo minus ad finem properem. Nam
 (1.) materia, circa quam versantur ejus preces,
 est res impossibilis, quoniam ut cognitio essen-
 tiæ divinæ sibi impertiatur, rogat (2.) expetit
 demonstrationem existentiae divinæ ipsi revelan-
 dam, quam viribus sanæ rationis sufficientem
 consequi poterat. Accedit, quod valde quo-
 que verosimile est, eum destitutum fuisse
 serâ miseræ suæ cognitione, & iis
 quæ supra ad veras requisivi-
 mus preces.

COROLLARIA.

AN lingua primæva sit He-
 braica, multi non sine ra-
 tione dubitant.

Collectionem librorum Sacro-
 rum Veteris Test. ab Esra factam
 esse nondum evictum est; quamvis

C 3

non

non sine summa probabilitate Iudæos secuti crediderint Christianorum plerique.

Temperamentum morale non dependet a temperamento physico.

Voluntas, non intellectus est causa errorum.

Spiritus movet materiam, etsi modus intelligi nequeat.

Arithmeticae, Geometriae & Mechanices usus major est, quam Iurisprudentiae Iustinianae.

Virgilius fuit Poëta melior Homero.

Græci Neronis tempore literam ꝑ pronunciarunt veluti Silesii Diphthongum ä.

Ci-

Ciceronis Stilus mihi non videtur melior stilo Quintiliani.

Boni oratoris est, ea auditoribus persuadere, quæ vera sunt aut vere utilia.

Nullus Historicus profanus omni fide dignus est.

Etiam Sceptici Historiæ aliquam tribuunt fidem.

Multitudo dissentientium non infirmat certitudinem principii.

Falsissimum est, adeo corruptam esse rationem, ut nihil veri perspiciat.

Cicero's de officiis
the method of
TITULUS

LIBRARIUS

M. BRUNNEN
VERLAG
G. BRUNNEN

00 A 6357

ULB Halle

002 845 008

3

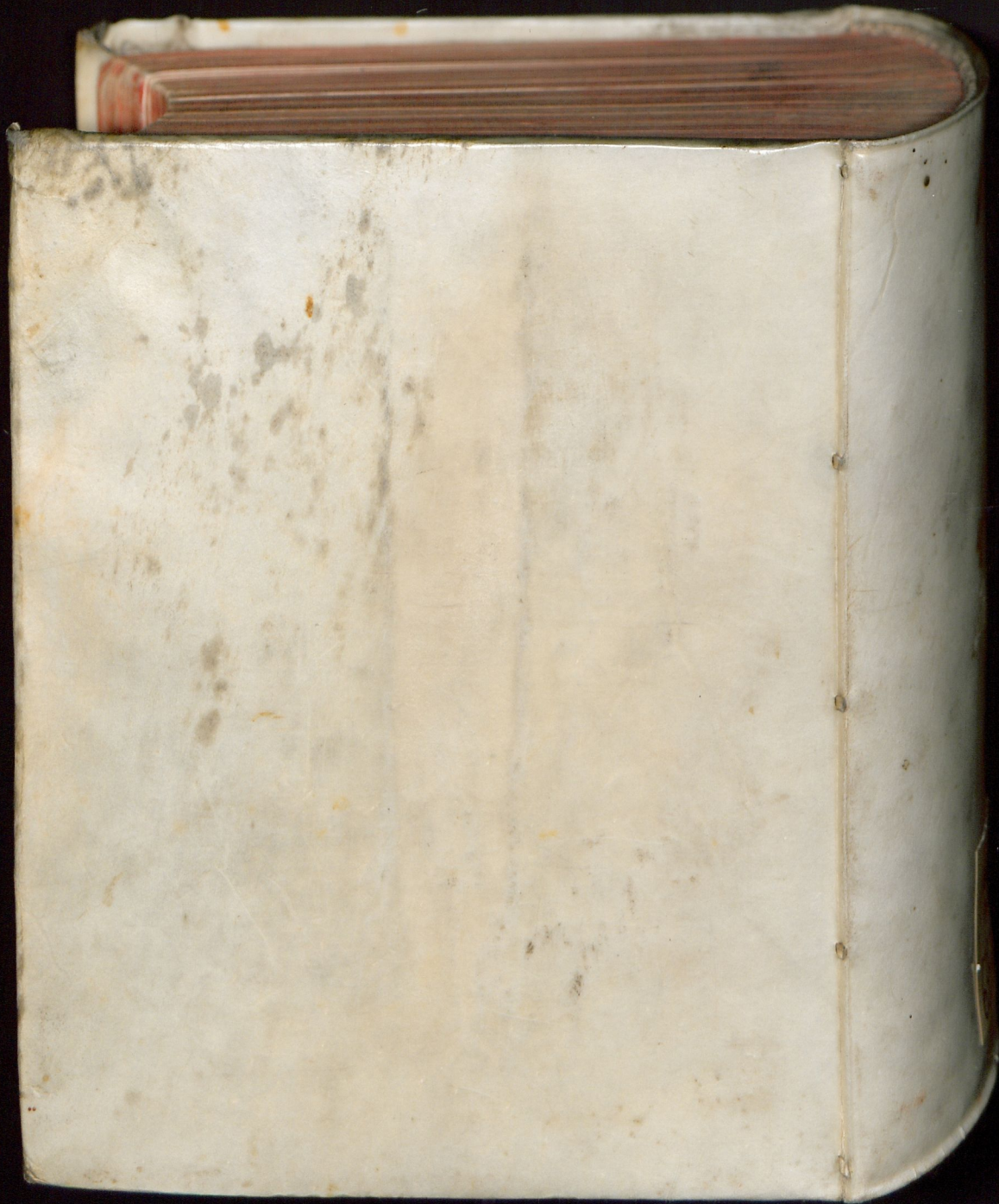

f
56.

v> 98

Rebo

41.
DISSERTATIO PHILOSOPHICA
DE
NECESSITATE
ET
EFFICACIA PRECVM,

Q V A M
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
D O M I N O
GVILIELMO HENRICO
DVCE SAXONIAE, IVLIACI, CLIVIAE, MONTIVM,
ANGARIAE WESPHALIAEQVE ETC.ETC.
INCLVTI ORDINIS PHILOSOPHICI
INDVLTV
IN ACADEMIA IENENSI
PRO LOCO

IN EODEM ORDINE
MORE CONSVE TO
OBTINENDO
PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTET
P R A E S E S
M. GOTTLIEB STOLLE
LIGNICENSIS SILESIVS
VOCATVS DIRECTOR GYMNASII HILDBVRGHVSANI

RESPONDENTE
Gottlieb Wilhelm Keller/
VRATISL. SILES.

ADD. NOVEMBR. AN. 1796 XIII.

I E N A E,
LITERIS MVLLERIANIS.